

ואלה ההוספות החדשות שהוספנו בהש"ס הזה:

יש מהן שנוספו על כל מסכתות הש"ס ויש שלא באו רק על איזה מסכתות:

- (א) [כ"א] חרושים מהג"מ ומהג"מ יעקב עמודין (הרע"ב ז"ל) ופ"ק כ"א מגליון הש"ס (ש"ל).
- (ב) [כ"ב] חרושים מהג"מ גדרות לויש"ל ז"ל, על איזה מסכתות מכ"ק, ומספרו תל ישרה לאה"נ ומס"ק.
- (ג) חרושים מבני הג"מ ישראל לויש"ל ז"ל בעהמ"ם תפארת ישראל על משניות.
- (ד) [כ"ג] חרושים מהג"מ צבי הירש ברלין ז"ל (גב למעל חכם צבי ז"ל).
- (ה) חרושים מהג"מ משה סופר ז"ל אבר"ק פריעמבורג (בעה"מ שו"ת חכם סופר ז"ל).
- (ו) שדה צופים על הרא"ש להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעה"מ הודו נב"ל).
- (ז) חרושים מהג"מ זאב וואלף הלוי מבאסקוויץ ז"ל (בעה"מ סדר משנה).
- (ח) חרושים מהג"מ ברוך פרינקל תאומים ז"ל (בעה"מ ספר ברוך תעם ז"ל).
- (ט) [כ"ד] חרושים מהג"מ יעקב צבי יאליש ז"ל מריגוב (בעה"מ מלא הירעם ז"ל).
- (י) [כ"ה] הגהות למס' שבעות מהג"מ לייב ברלין ומהג"מ נח חיים צבי ז"ל (בעה"מ מעין התקנה).
- (יא) מצפה איתן להג"מ אברהם ז"ל ממנסק (בעה"מ משכיל לאיתן ז"ל) (עם תוספת מורה מב"ק על הרבם מכתבו שנוספו בלעזו).
- (יב) חרושים מהג"מ שלמה איגור ז"ל למסכתות שלא נרשמו עור עזרת (מלבר הג"ל מע"ד).
- (יג) חרושים מהג"מ צבי הירש חיות ז"ל אבר"ק ואלקוא (בעה"מ שו"ת מרח"ן ז"ל).
- (יד) [כ"ו] קרני ראם להג"מ אהרן משה מייביש ז"ל אבר"ק יאסי (בעה"מ שו"ת תופת ראם). כולל הערות על מהרש"א וחרושי גפ"ת (נוסף עתה מב"ק על הרבם מכתבו שנוספו בלעזו).
- (יז) [כ"ז] הגהות בנו הג"מ שמואל שמעלקא מייביש ז"ל אבר"ק יאסי.
- (יח) [כ"ח] ארץ צבי הגהות על הגהות אשר"י מהג"מ יהודה צבי ז"ל (בעה"מ שו"ת מנחת יהודה).
- (יט) [כ"ט] שער הלקויות הגהות מהג"מ ישכר ז"ל (בעה"מ פתחי שערים).
- (כ) [ל"א] חרושי הדר"ל מהג"מ דוד לוריא ז"ל מביחאו וישן (בעל הגהות על המדרש רבה ופר"א ז"ל).
- (כא) [ל"ב] הוספות לחרושי ומהג"מ הרש"ש, וחרושים מבני הג"מ מתתיהו שטראשון ז"ל מוילנא.
- (כב) [ל"ג] חרושים מהג"מ יוסף חנינא ליפא מייזליש ז"ל (בעה"מ שו"ת תפארת יוסף).
- (כג) [ל"ד] הגהות למסכת נזיר מהג"מ אשר הכהן ז"ל אבר"ק שערשב (בעה"מ ברכת ראש).
- (כד) [ל"ה] חרושים מהג"מ שמחה ז"ל אבר"ק דעסוי (בנו של הג"מ צבי חרף ז"ל).
- (כה) [ל"ו] מלאכת יום טוב מהג"מ יום טוב ליפמאן ז"ל אבר"ק קאפול (בעה"מ קדושת יום טוב ז"ל).
- (כז) [ל"ז] בן אריה מהג"מ זאב בן אריה ז"ל אבר"ק מעלז.
- (כח) חרושים מהג"מ אליהו גומטמאכר ז"ל אבר"ק גריין (בעה"מ צפת פנה).
- (כט) [ל"ח] חרושים מהג"מ יצחק אייזיק חבר ז"ל אבר"ק מיקשין (בעה"מ שו"ת עולם).
- (ל) [ל"ט] חרושים מהג"מ נחמיה בירך הלוי ז"ל מהורבאוונא (בעה"מ שו"ת דברי נחמיה).
- (לא) [מ"א] מראה כהן להג"מ בצלאל הכהן ז"ל מר"א פ"ק ווילנא (בעה"מ ראשית כהנים).
- (לב) חרושים מהג"מ אלעזר משה הלוי הורוויץ שליט"א אבר"ק פינסק.
- (לג) [מ"ב] פורת יוסף להג"מ יוסף שליט"א מר"א פ"ק ווילנא.
- (לד) הגהות אמרות מהורות על פי ה"ר"מ והר"ש הרא"ש לכל סדר מהרות להג"מ שמואל פריינד ז"ל הג"ל.
- (לה) [מ"ג] חשק שלמה להג"מ שלמה הכהן שליט"א מר"א פ"ק ווילנא.
- (לז) [מ"ד] יפה עינים להג"מ אריה לייב יעלין שליט"א אבר"ק בילסק (בעה"מ קול אריה ז"ל). כולל מ"מ לתלמוד ירושלמי, למדרשים, ילקוט, ספרא, ספרי ומכילתא ופר"א ופסק"י, עם הערות וחרושים בחלופי גיאות ושונים שבין תלמוד בבלי לירושלמי. (בהם הגהות ומו"מ בירושלמי למס' ברכות ושבת להג"מ לייב ברלין ז"ל ויוזכר בשם הגר"מ).
- (מ) [מ"ה] המתורגם כולל באור מלות הלועזיות שברש"י, תוספות הרא"ש, ובפי' המשניות להרמב"ם והר"ש.
- (מא) [מ"ו] פסקי תוספות, ומסורת הש"ס, ועין משפט, ותורה אור, של אלה נחשבו מאד ככל ספרי הש"ס, והגהות ונתקנו בש"ס הזה ע"י גדולי התורה.

- (מב) חכמת שלמות (מהרש"ל) לפרק חלק, אשר נשמט מכל ספרי הש"ס, ולא נרשם בר' כ"ש תוצאה א' בשנת ושל"ה.
- (מג) [מ"ז] חרושי מהרש"ל על הרא"ש שבת עירובין וגיטין.
- (מח) פירש"י והג"א וכ"ש העל הרא"ש, הגהות ונוספו בה הרבה ע"פ הרבם כפראנא בשנת שפ"ח על ידי בעל התו"מ.
- (מט) [מ"ח] הגהות הב"ח להל"ק מהרא"ש.
- (נ) הגהות מס' תמות ישרים, על אהר"נ ועל מסכתות קטנות.
- (נא) הגהות מס' ברכת הובב ומס' צאן קדשים לסדר קדשים.
- (נב) תפארת שמואל, השגות על מהרש"א להג"מ אהרן שמואל קאיינדוור ז"ל (מהרש"ק) (בעה"מ ברכת הובב) (מלבר הגהותיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות).
- (נג) [מ"ט] פסקי תוספות למס' מעילה שלא נרשמו עד כה בכל ספרי הש"ס ואחריו מצאנו בפסקי תוס' כ"י ישן על קלף.
- (נד) [מ"י] נוסחאות ישנות בפסקי תוס' שנמצאו בכ"י ישן נושן על קלף.
- (נז) [מ"יא] קרבן העדה למס' שקלים, להג"מ דוד ז"ל אבר"ק דעסוי.
- (נח) פי' הג"מ חיים יוסף דוד אולאי ז"ל (מספרו כסא חיים) לאהר"י ולמסכתות קטנות.
- (נחא) [מ"יב] הוספות להגהות הגר"א ז"ל. וביותר בסדר זרעים ומסכת שקלים, מעצם כ"ק.
- (נחב) הגהות הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבר באורו שנוכר לקמן שרשם בסוף).
- (נחג) מ"ם מהור"ם הגהות למסכת כלים להג"מ יהודה לייב הלוי עדיל ז"ל מ"ם מוסלאים (בעה"מ אפי' ירודה).
- (נחז) הגהות ותקונים בפ"ה הרא"ש למס' קנים מס' יעיר קנו.
- (נחט) ספר תקלין הרתין על מס' שקלים מתלמוד ירושלמי, מהג"מ ישראל ברי"ש ז"ל מ"ם דשקלאב (המגידו של הגר"א), עם הגהות הגר"א ז"ל למסכת הדיא.
- (נחצ) [מ"יג] גמקווי הגר"א להג"מ הגהות על מהרש"א להג"מ יהודה בכרך ז"ל אבר"ק מיני (מלבר חרושי על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות).
- (נכ) ספר בנין יהושע על אבות דרבי נתן, מאת הרב יהושע פאלק ב"ר יצחק אייזיק מליסא ז"ל.
- (נכא) ספר נחלת יעקב למסכתות קטנות, מאת הרב יעקב (יאקב) ב"ר ברוך נוימברג ז"ל.
- (נכב) עין הוספות, מסורת הש"ס, גליון הש"ס וגיזין ירושלים כלם למס' שקלים, מאת בעלי מפרשי דרו"ל.
- (נכג) הגהות על פי הרמב"ם והר"ש לסדר זרעים מהג"מ שמואל פריינד ז"ל מרייני פראג (בעה"מ ירוש' דעס) ונרשמו על גליון בצדס מבלי הוכחת שם מחבר.
- (נכד) [מ"יג] לב חכמים למסכת שמחות.

ואלה יליו על הש"ס בסוף המסכתות:

- (נכה) [מ"יג] פירוש קרמון למס' מעילה, הובא בשיטת מקובצת כ"י בשם "פירוש לא נודע למי".
- (נכז) אור זרוע הקצור על מסכת יבמות, להג"מ חיים מנוואטמאן בן היר"א ז"ל (בעה"מ אור זרוע) (נרשם פ"א על גליון פסקי הרא"ש בש"ס דפוס וויניציאה).
- (נכח) ספר מהרורא בחרא למדרש"א, עם חרושי הלכות ואגדות מחרתה הג"מ משה ב"ר יצחק בן בונם ז"ל אבר"ק לובלין.
- (נכט) חכמת מנחה, חרושים מהג"מ מנחה הענידיל ז"ל (בדחו של מהרש"ל).
- (נל) מ"ם חיים, חרושים מהג"מ יחזקיה די סילווא ז"ל (בעה"מ פי' חרש).
- (נמ) כללי התלמוד, להג"מ חיים בנבנשתי ז"ל (מספרו בת"ל ושירי בת"ל).
- (ננ) [מ"יג] הגהות ישנות למס' נדה שנכתבו בכ"י ספרדי ישן על גליון המסכת דפוס וויניציאה שנת רפ"ו.
- (ננא) [מ"יג] חרושי הג"מ משה ב"ר אברהם ז"ל אבר"ק הוראנא (בעה"מ תפארת אברהם).
- (ננב) הגהות הג"מ נתן בורגיל ז"ל לסדר קדשים ומס' הוריות (מספרו יתן נתן).
- (ננג) [מ"יג] באור הגר"א ז"ל למס' ערכין וקרא יד אליהו.
- (ננד) [מ"יג] הגהות חדשות מהג"מ ז"ל למס' תמורה, מלבר אלה שנרשמו על הדף מב"ב.
- (ננה) [מ"יג] באור הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבר אהלות) אשר קבל מנחה תלמידו הג"מ בונם ז"ל משקלאב ונתקן ע"י הדר"ל ז"ל, והלק גדול ממנו כלו חרש, שלא נמצא בא"ר.
- (ננז) ספר אורח מישור למס' נזיר, מהג"מ יוחנן ב"ר מאיר ז"ל מקרעמניץ.
- (ננח) הגהות הג"מ וחיאל היילפרין ז"ל אבר"ק מינסק (בעה"מ סדר החיות).

- (א) מסכת כלה רבתי - שלמה - מרובה בפרקים ובנוסחאות ישירות יותר על הגופות בכל ספרי הש"ס. (נמצא בכ"י רבינו אברהם בן נתן יהודי וצ"ל בעל המגלה, עם הערות רבות ומראה מקומות, וראה לאור פ"א ע"י בעה"מ בית נתן).
- (ב) מסכתות קטנות נוספות: מסכתות ספר תורה, תפילין, מנחה, וציצית, (נמצאו בכ"י נרשמו כפ"ר"ם בשנת תרי"א).
- (ג) חלופי גיאות בש"ס ע"פ נוסחאות ישנות.
- (ד) נוסחאות ישנות ונוסחת הבבלי במסכת שקלים.
- (ה) נוסחת הירושלמי במסכת הוריות.
- (ו) נוסחאות כתבי יד במסכת סופרים.
- (ז) נוסחא חרתא למס' גרים מספר מראית העין להרודיא ז"ל עם פירושו עליה מספר ההוא.
- (ח) פירושו בר' האי גאון ז"ל, למשניות סדר טהרות.
- (ט) - רב נסים (נפ"ח) בר' יעקב ז"ל (המגיד רב האי גאון ונרבותו של הר"ף), למסכת ברכות, שבת, ועירובין (נראה כפי' מסכת מעילה התלמוד).
- (י) [כ"א] - רבינו חננאל בר' חושאל ז"ל (ג"כ מרבותו של הר"ף), להציג הש"ס.
- (יא) [כ"א] - רבינו גרשום בר' יהודה מאור הגולה ז"ל (רבה דבי' דרש"י) למס' תענית וכבא בחרא ולכל סדר קדשים מלבר ובחיים.
- (יב) - רש"י למסכת אבות, ע"פ נוסחאות שונות.
- (יג) - הרשב"ם העקרי למס' ב"ב דף פ"ו, פ"ח, פ"ט, ק"ל, ק"מ. שלא נרשם רק בדפוס פירוש בשנת רע"א וככל שאר הלופים נרשם בדפוס פ"י אחר בשמו כמ"ש בהערה לפי' הרשב"ם בדר' פ"ט סוף ע"א.
- (יד) פי' רבינו ורדיוהו הלוי ז"ל (הר"ה בעל המאור) למס' קנים.
- (יז) רבינו אברהם בר' דוד ז"ל (הראב"ד בעל השגות) למסכת קנים ותמיד.
- (יח) [כ"א] תוספות ר"י הוקן ז"ל למס' קדושין (כך יחסום לו רשמי הספרים, אבל נראה כי טעו בו, כי בשני מקומות מובא סוף סדר התוהמה ומתבה האל היה תלמידו של ר"י הוקן).
- (יט) פי' רבינו שמשון משאנא (משאנא) ז"ל, למס' עדיות לתשלום מסכת בכורים, ולפרק אנדרגונים. ועליו גלה גם פי' הרמ"ע מפאנו ז"ל.
- (כ) [כ"א] תוספות הר"ש משאנא הג"ל למס' סוטה.
- (כא) [כ"א] תוספות ישנים למסכת יבמות.
- (כב) [כ"א] פי' ריב"ן השלם למס' נזיר. הפירוש שרשם בש"ס למס' נזיר ויחסומו לרש"י, הוא באמת לרבינו יהודה בר נתן ז"ל (במחנה נח"ך רבי' משאנא) אולם הרבם משובש מאד, גם הסר ממנו הרבה, ונתת נמצא פירושו השלם בכ"י קדמון ומיידיק והתקפות השונים שצמאנו בו נרשמו בצד הפירוש הג"ל הגהות בשם רש"י ונקראו בשם הרמ"ן.
- (כג) [כ"א] פי' רבינו יצחק בר' מלכי צדק סימפוני ז"ל, למשניות סדר זרעים.
- (כד) [כ"א] פי' רבינו יהודה בר' בנימין הרופא ז"ל ממשפחת העניים (הבו של בעל שבעי הלוקם), למס' שקלים.
- (כה) [כ"א] פי' רבינו מאיר (מרי"ם) מרוטנבורג ז"ל, למס' נגעים ואהלות.
- (כז) קובץ פירושי מהר"ם מרוטנבורג לסדר טהרות, שהביאם התו"מ, מלבר למס' נגעים ואהלות שהדפסוהו ע"פ כ"י הג"ל.
- (כח) פי' רבינו יונה החסיד מגורונדא ז"ל למס' אבות.
- (כט) [כ"א] תוספות ר"ד מאת רבינו ישעיה די טראני (ר' ישעיה האשקן ז"ל) למס' כרובות ולמס' גיטין.
- (ל) [כ"א] תוס' חד מקראש' למס' יבמות, והוא ניהו נכדו של רבינו משלם ז"ל. ובקרא הספר כתוב בכתב ובח"ה הרודיא ז"ל ז"ל בוה"ל: "חרושי יבמות לחד מקראש' ז"ל, מוכיב להרב אביו לשבח, הוא היה בןמון הראב"ה, ובא מעשה לפניהם. חרודיא ס"מ כ"י הג"ל".
- (לא) [כ"א] פי' הרא"ש ז"ל למסכת נזיר שהיה בכ"י ישן בעקד הספרים של הרודיא ז"ל (הרודיא ז"ל חתם עליו בעצם כ"י קדש).
- (לב) תוס' הרא"ש ז"ל למס' הוריות (ע"פ הרבם בעצם אה כפראם).
- (לג) פירושי הרא"ש למסכת קנים תמיד ומדות.
- (לד) [כ"א] תוספי הרא"ש ז"ל למסכת נדה.
- (לז) [כ"א] שיטה מקובצת לרבינו בצלאל אשכנזי ז"ל, קבוצת הגהות וחרושי הרשונים ז"ל לכל סדר קדשים (והס' רק למס' תולין) ובהיות מקומות כפא פי' ה"א האמת שנמצא בכ"י תחת המפרש הא"ר שנרשם על שם רש"י בכל ספרי הש"ס. (נתקנו מב"ק מגליון הש"ס שלו שנמצא בירושלים תיב"ב. והרודיא ז"ל שהיה ח"ב מוכיב לשבח בוה"ל: הגהות נפלאות אמתות מתוך גפ"ת כ"י שהיו לו, ולא וכני עינין שיצאו לאור הדפוס ע"ל ולמס' תולין נתקן בעצם ב"ק של תלמידו הג"מ שלמה בר' ישעיה עדי' ז"ל (בעה"מ פי' מלאכת שלמה על משניות שעודנו בכ"י).

גם הוספנו בו: (א) הגהות מספר שו"ת יצחק על תוספות ישנים למסכת יומא. ובכ"מ שרשם בהן מנלפנים ע"י שו"ת יצחק' הדפסנו את הוכן דרבינו מפורשים במקומם. (ב) מראה מקומות בפירש"י ורמב"ם למסכת אבות. (ג) ציוני הפרקים של התוספתא בר"מ ובר"ש. (ד) שני נוסחאות בהקדמת הרמב"ם מב"י ערבי. (ה) ציוני המסכתות בתוספות.

ועל כל אלה נוספה בו הגהה כפולה ומכופלת מדויקת ומזוקקת שבעתים

ע"פ נוסחאות ישנות וספרים מדויקים יותר קדמונים, וע"פ הגהות גדולי המפרשים. גם נגלה אור חדש לעינינו, הוא ניהו הש"ס של הג"מ יעקב עמודין ז"ל אשר סדרו והכינו להרפ"ם בחייו ועמלו בו שנים רבות להגידו ולנקותו מכל שבוש ושיגאה, והעיר עליו הערות יקרות ועשירות בתחנות וחרושים רבים בציונים ופ"ם, הכל בעצם כתב ידו הקדושה מנאשה היש"ע על סופו. חמדה גנוזה חזאת מצאנו באגשפדרים, ומגילות השוכות בש"ת, שבצעו בעקרת הש"ס לכבוד ולתפארת, והגהות ומרובות היותה להנתינים לעינינו. אין רשות לאיש בלעדינו (המפרשים) להדפיס או להג"ל פירושים החדשים או הגהות שדורפנום מתכני יד הג"ל שכות הדפסתם לנו לבדנו הוא.